

Araştırma makalesi / Research article • DOI: 10.48071/sbuhemsirelik.835443

Hemşirelerin Yaşlı Hastalara Yönelik Tutumları ile Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişki¹

The Relationship between Nurses' Attitudes towards Older Patients and Emotional Intelligence Levels

Ebru Kırdı² , Funda Büyükyılmaz³

Yazarların ORCID numaraları / ORCID IDs of the authors:
E.K. 0000-0002-7627-7335; F.B. 0000-0003-2882-3757

¹Bu araştırma İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi (2020)'inden üretilmiştir.

²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu Şehir Hastanesi, İstanbul

³İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları Ana Bilim Dalı, İstanbul

Sorumlu yazar / Corresponding author: Funda Büyükyılmaz,
E-posta: funda.buyukyilmaz@iuc.edu.tr

Geliş tarihi / Date of receipt: 03.12.2020

Kabul tarihi / Date of acceptance: 24.02.2021

Atf / Citation: Kırdı, E., ve Büyükyılmaz, F. (2021). Hemşirelerin yaşlı hastalara yönelik tutumları ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki. *SBU Hemşirelik Dergisi*, 3(1), 15-20. doi:10.48071/sbuhemsirelik.835443

ÖZ

Giriş: Kendi duygularının farkında olan, empati kurabilen hemşirelerin yaşlı birey ile etkin iletişim kurabilmek için yaşlı bireylere yönelik olumlu tutum ve davranış sergilemesi beklenir.

Amaç: Bu araştırma hemşirelerin yaşlı hastalara yönelik tutumları ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla planlandı.

Yöntem: Tanımlayıcı-ilişki arayıcı olarak gerçekleştirilen bu araştırmanın örneklemini anketi doldurmayı kabul eden ve bir devlet hastanesinde aktif olarak çalışan 350 hemşire oluşturdu. Veriler Hemşire Tanıtım Formu, Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği ve Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği aracılığıyla toplandı.

Bulgular: Hemşirelerin yaş ortalamasının 29,95 ± 8,12 yıl, %72'sinin kadın, %59,1'inin bekar ve %82,9'unun yaşlı ile birlikte yaşamadığı, çalışma yılı ortalamasının 7,35 ± 7,22 olduğu, %51,1'inin yaşlı hastalara bakım vermediği ve %65,1'inin yaşlı hastalara hizmet verilen alanlarda çalışmak istemediği belirlendi. Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği toplam puan ortalamasının 121,30 ± 8,36 olduğu görüldü. Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği toplam puan ortalaması ise 135,18 ± 21,52 olarak saptandı. Her iki ölçeğin puan ortalamaları arasında anlamlı ilişki saptanmadı (p > 0,05). Çalışmaya katılan hemşirelerin yaşı, cinsiyeti ve yaşlı hastaya bakım verme durumları ile yaşlılara yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmadı (p > 0,05). Evli olan, ailesinde yaşlı ile birlikte yaşamayan, 16-20 yıldır çalışan hemşirelerin duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek saptandı (p < 0,01).

Sonuç: Hemşirelerin yaşlılara karşı tutumları ve duygusal zekâlarının olumlu, ancak orta düzeyde olduğu, puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlendi. Hemşirelerin duygusal zekâ düzeylerinin ve yaşlılara karşı tutumlarını olumlu yönde artırmalarını sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi ve uygulanması, hizmet içi eğitim, seminer, sertifika programlarının düzenlenmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal zeka; hemşirelik; hemşirelik bakımı; yaşlanma.

ABSTRACT

Introduction: Nurses aware of their own emotions and empathize are expected to exhibit positive attitudes and behaviors towards older individuals to communicate effectively.

Aim: This research aimed to examine the relationship between nurses' attitudes towards elderly patients and emotional intelligence.

Methods: This descriptive-correctional study was carried out in a state hospital. The sample consisted of 350 nurses currently working and agreeing to fill in the questionnaires. The data was collected through Nurse Information Survey, Kogan's Attitude towards Old People Scale, and Emotional Intelligence Evaluation Scale.

Results: The average age of the nurses was 29.95 ± 8.12 years. The sample (72%) were women, and 82.9% were not living with the older people. Nurses (51.1%) did not care for older patients, and 65.1% were unwilling to serve this population. The Kogan's Attitude towards Old People Scale score was 121.30 ± 8.36. The Emotional Intelligence Evaluation Scale score was 135.18 ± 21.52. The research did not find any statistically significant relationship between the scores (p > 0.05). Analyses did not reveal significant differences between scores of Kogan's Attitude towards Old People Scale regarding some characteristics (p > 0.05). Nurses who are married and not living with the elderly and with 16-20 years of experience obtained higher scores from Emotional Intelligence Evaluation Scale (p < 0.01).

Conclusion: The nurses' attitudes and emotional intelligence were positive and at a moderate level. There was no significant relationship between the scores. Developing methods and service training programs may improve nurses' emotional intelligence and attitudes towards the elderly.

Keywords: Aging; emotional intelligence; nursing; nursing care.

Giriş

Yaşlanma süreci, yaşam süresinin ilerleyen yıllarında bireyleri tüm boyutları kapsamında ve kronolojik olarak etkileyerek ortaya çıkan değişimleri ifade eden bir dönemdir. Yaşlanma her canlı için fertilizasyondan ölüme kadar devam eden biyolojik bir süreç olarak ifade edilmesine rağmen, bireysel olarak farklılıklar barındırmaktadır (Şahin, Aydın, Şimşek ve Cabar, 2012).

Dünyada yaşlı nüfusta ciddi oranda bir artış söz konusudur ve gelecek yüzyılda yaşlanmanın en önemli sosyal dönüşümlerinden biri olacağı belirtilmektedir (Buz, 2015; World Population Ageing [WPA], 2017) 2017 yılı verilerine göre dünyada 60 yaş ve üzeri olan, dünya nüfusunun %13'lük kısmını içeren ve yaklaşık 962 milyon insan var olduğu, 60 yaş üstü nüfusun yılda %3 oranında artacağı bildirilmektedir. Yaşlı nüfus olarak ilk sırada %25 oranı ile Avrupa ülkeleri gelmektedir. Ancak 2050 yılına kadar Afrika hariç, hemen hemen bütün ülkelerin dörtte birini yaşlı nüfusun oluşturması beklenmektedir (WPA, 2017). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre ise yaşlı birey nüfusunun son 5 yılda %21,9 oranında artarak, 2016 yılında 7 milyon 550 bin 727 kişi olduğu bildirilmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2016). Yaşlı birey nüfusunun artışın temelinde bilim ve teknolojiye ilerlemeler, tıp alanındaki gelişmeler, sağlıklı beslenme, sağlık hizmetlerine ulaşımın kolaylaşması, eğitim seviyesindeki artış ve buna bağlı olarak sağlık hizmeti taleplerinde artış gibi unsurların neden olduğu düşünülmektedir (Buz, 2015).

Artan yaşlı nüfusla birlikte ekonomik, aile yaşamı ve sosyal yaşam sorunları da artmaktadır. Bu artış, sağlık alanında da bakıma ihtiyacı olan birey sayısının artması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, sağlık bakım kurumlarında yaşlı bireyler "yatak işgal eden, kronik hastalıkları nedeniyle uzun yatış gerektiren, hastanenin etkinliğini azaltan, başarısızlığa neden olan grup" olarak değerlendirilebilmektedir. Yaşlı bireyin bakımından sorumlu olan hemşireler ise bireyin değişen biyo-fizyolojik gereksinimlerini belirleyerek, bunların çözümüne yönelik uygun girişimleri planlama, uygulama ve değerlendirmekten sorumludur (Duru-Aşiret, Türten-Kaymaz, Canbolat ve Kapucu, 2015). Hastalarının sadece fiziksel değil, psikososyal gereksinimlerinin karşılanacağı bütüncül bir bakım planlanmalıdır. Yaşlı bireyin gereksinim ve isteklerinin karşılanması, hemşirelik bakımı sırasında olumlu tutum, davranış gerçekleştirilebilmesi, doğru iletişim kurulması, problem çözüme becerilerinin gelişmiş olması için hemşirelerin duygusal zekâ düzeylerinin yüksek olması gerektiği düşünülmektedir (Çolak Okumuş ve Uğur, 2017). Bu bağlamda, duyguları anlamlandırma, değerlendirmesini yapma, öz duygu yönetimi ve diğer kişilerin duygularını yönetebilme durumu duygusal zekâ olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla duygusal zekâsı yüksek olan hemşireler kendi duygularının farkında olur, duygularını denetleyebilir, hastalara karşı empatik yaklaşır, kritik durumlarda çözüm odaklı doğru karar verebilir, iş arkadaşlarıyla ve hastalarla olumlu bir iletişim sağlayabilir, ekip çalışmasında olumlu ilişkiler geliştirebilirler (Duman ve Acaroğlu, 2014). Hastalarıyla (özellikle yaşlı birey) etkin iletişim halinde olup hasta memnuniyetini artırır (Avşar ve Kaşıkçı, 2010). Yaşlı birey ile etkin iletişim kurabilmek için kendi duygularının farkında olan, empati kurabilen hemşirelerin, yaşlı bireylere yönelik olumlu tutum ve davranış sergilemesi beklenir. Duygusal

zekası gelişmiş olan hemşireler yaşlı bireylerin kendi yeterlilikleri dahilinde mümkün olduğunca kendi bakımlarında da aktif bir rol üstlenmelerini sağlamak adına uğraşırlar (Adıbelli, Türkoğlu ve Kılıç, 2013; Darling, Şendir, Atav ve Büyükyılmaz, 2017; Kılıç, Çağlayan ve Dağ, 2017).

Amaç

Bu çalışma hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ile yaşlı bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla planlandı.

Araştırma Soruları

1. Hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının düzeyi nedir?
2. Hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri nedir?
3. Hemşirelerin bireysel ve mesleki özelliklerinden hangisi/hangileri yaşlılara karşı tutumları ile duygusal zekâ düzeylerini etkiler?
4. Hemşirelerin yaşlılara karşı tutumları ile duygusal zekâ puanları arasında bir ilişki var mı?

Yöntem

Araştırmanın Tasarımı

Bu araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı desende tasarlandı.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma tek merkezli olup 1 Nisan 2019-1 Ekim 2019 tarih aralığında, İstanbul'da bulunan bir eğitim ve araştırma hastanesinin yataklı servislerinde gerçekleştirildi.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini bir üniversite hastanesinin eğitim araştırma hastanesinde görev yapan hemşireler oluşturdu (N = 620). Örneklem belirlemede evrendeki sayısı, incelenecek olayın görülüş ve görülme sıklığı (olasılığı), belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer gibi parametreler dikkate alınarak hesaplandı. Bu doğrultuda araştırmanın 210 hemşire ile gerçekleştirilmesinin yeterli olduğu belirlendi. Araştırma sürecinde ise; araştırmanın amacı açıklandıktan sonra çalışmaya katılmayı kabul eden ve izin onamı alınan 350 hemşireden veri toplandı. Bu doğrultuda ilgili evren içindeki hemşirelerin %56,5'sine ulaşıldı.

Veri Toplama Araçları

Hemşire Tanıtım Formu: Hemşirelerin yaşlı bireylere karşı tutumlarını değerlendirmek amacıyla hemşirelerin bireysel ve mesleki özelliklerini ortaya koyan 16 maddeden (çalışma yılı, yaş, cinsiyet, medeni durum, aile tipi ve gelir durumu, anne ve baba yaşı, anne mesleği, ailenin yaşadığı yer ve bölge, ailede yaşlı ile yaşama durumu, yaşlı bakımında görev alıp alınmadığı, yaşlı hasta bakımı verilen alanlarda çalışmak isteme durumu) oluşan form ilgili literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından yapılandırıldı (Darling ve ark., 2017).

Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği (KYKTÖ): Kogan tarafından geliştirilen bu ölçek, Erdemir, Kav, Çıtak-Akgün, Hanoğlu ve Karahan (2011) tarafından Türk diline uyarlanmıştır. Ölçekte yarısı olumlu, yarısı olumsuz olan toplam otuz dört madde yer almaktadır. Her bir madde 6'lı Likert tipte değerlendirme ile puanlanarak hesaplanır. Olumlu-Olumsuz maddelerin toplamından alınabilecek puanlar 17-119 ve toplam puan ise 34-238 arasındadır. Ölçek yönergesine göre toplam puan arttıkça yaşlılara yönelik tutumunda arttığı belirtilmektedir. Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği ile ilgili yapılan diğer çalışmalar da toplumdaki yaşlı tutumunun ölçülmesinde bu ölçeğin kullanılabilirliğini sonucuna varılmıştır. Ölçeğin genelinden elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik değeri 0,84 olarak belirtilmektedir (Küçükgüçlü, Mert ve Akpınar, 2011; Adıbelli ve ark., 2013; Darling ve ark., 2017). Bu çalışmadan elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,72 olarak hesaplandı.

Duyusal Zeka Değerlendirme Ölçeği (DZDÖ): NickHall tarafından geliştirilen bu ölçek, Ergin (2000) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Otuz maddeden oluşan ölçek, beş alt boyut (duygularının farkında olma, duygularını yönetme, kendini motive etme, empati, sosyal beceriler) içermektedir. Her bir madde 6'lı Likert tipte değerlendirme ile puanlanarak hesaplanır. Ölçekten alınan puan durumuna göre duygusal zekâ düzeyi "oldukça güçlü (155 puan ve üzeri), biraz geliştirilmeye ihtiyaç var (130-150), kesinlikle geliştirilmeye ihtiyaç var (129 ve altı puan)" şeklinde değerlendirilir. Ölçeğin genelinden elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik değeri 0,84 olarak bildirilmiştir (Karaş ve Küçükkoğlu, 2011; Yılmaz Kuşaklı ve Bahçecik, 2012). Bu çalışmadan elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik değeri 0,68 olarak hesaplandı.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma verilerinin toplanması için İstanbul Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulu'ndan etik izin (Tarih: 12.03.2019/Sayı: 48670771-514.10) ve araştırmanın yürütüleceği üniversite hastanesinden gerekli kurum izni (Tarih ve no: 28.02.2019/23) alındı. Ayrıca çalışma kapsamında kullanılan ölçme araçları ile ilgili Türkçe uyarlamasını yapan yazarlardan yazılı izin alındı. Veri toplama aşamasında birinci yazar tarafından araştırmanın yürütüldüğü kurumda çalışan hemşirelere araştırmanın amacı, kapsamı, süresi, kendilerinden ne beklenildiği ve hakları konusunda bilgi verildi ve araştırmaya katılımları konusunda gönüllü olurları alındı.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aşamasında birinci yazar tarafından araştırmanın yürütüldüğü kurumda çalışan hemşirelere araştırmanın amacı, kapsamı, süresi, kendilerinden ne beklenildiği ve hakları konusunda bilgi verildikten ve araştırmaya katılımları konusunda gönüllü olurları alındıktan sonra araştırmacı tarafından dağıtılarak, serbest zamanlarında doldurmaları istendi. Veri toplama formunun doldurulması 10-15 dakikada tamamlandı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Bilgi formu ve ölçeklerin yer aldığı anket formları SPSS 22 (Statistical Package for Social Science) programında çözümlendi. İkili karşılaştırmalar için bağımsız gruplarda t testi, üç ve üzeri grup karşılaştırmaları için One Way ANOVA testinden yararlanıldı.

iki değişken arasında ilişki düzeyinin belirlenmesi amacıyla Pearson Korelasyon Analizi kullanıldı. Anlamlılık $p < 0,05$ olarak değerlendirildi.

Bulgular

Araştırmaya dahil olan hemşirelerin bireysel özellikleri incelendiğinde, yaş ortalamasının $29,95 \pm 8,12$ yıl, %72'sinin kadın, %59,1'inin bekar ve %82,9'unun yaşlı ile birlikte yaşamadığı görüldü. Hemşirelerin çalışma yılı ortalamasının $7,35 \pm 7,22$ olduğu, %51,1'i yaşlı hastalara bakım vermediğini ve %65,1'i yaşlı hastalara hizmet verilen alanlarda (geriatri, huzurevi, darülaceze vb.) çalışmak istemediğini bildirdi.

Çalışma kapsamındaki hemşirelerin KYKTÖ toplam puan ortalaması $121,30 \pm 8,36$ olarak bulundu. Hemşirelerin DZDÖ toplam puan ortalaması $135,18 \pm 21,52$ olarak belirlendi. Alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde, Duyguların Farkında Olma alt boyutu puanı $27,33 \pm 5,05$, Duyguları Yönetme alt boyutu $26,67 \pm 5,09$, Kendini Motive Etme alt boyutu $27,37 \pm 4,89$, Empati alt boyutu $27,13 \pm 4,98$, Sosyal Beceriler alt boyutu $26,66 \pm 5,56$ olduğu saptandı (Tablo 1). KYKTÖ ile DZDÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki saptanmadı ($p > 0,05$) (Tablo 2).

Tablo 1: Hemşirelerin Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği ve Duyusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği Puan Dağılımları (n = 350)

Ölçekler ve alt boyutlar	$\bar{X} \pm SS$	Minimum	Maksimum
Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği toplam puanı	121,30 ± 8,36	92	161
Olumlu ifadeler	66,02 ± 9,69	30	102
Olumsuz ifadeler	55,21 ± 10,47	17	92
Duyusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği toplam puanı	135,18 ± 21,52	47	180
Duyguların Farkında Olma alt boyutu	27,33 ± 5,05	8	36
Duyguları Yönetme alt boyutu	26,67 ± 5,09	6	36
Kendini Motive Etme alt boyutu	27,37 ± 4,89	9	36
Empati alt boyutu	27,13 ± 4,98	10	36
Sosyal Beceriler alt boyutu	26,66 ± 5,56	10	74

X±SS: Ortalama ± Standart Sapma

Çalışmaya katılan hemşirelerin bireysel özellikleri ile KYKTÖ toplam puan ortalamaları arasında fark bulunmadı ($p > 0,05$). Hemşirelerin yaş ve cinsiyet değişkenine göre DZDÖ toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark belirlenmedi ($p > 0,05$). Hemşirelerin medeni durumuna göre karşılaştırma yapıldığında, evli hemşirelerin DZDÖ toplam puan ortalamaları bekar hemşirelerin puan ortalamalarından istatistiksel olarak daha yüksek olduğu saptandı ($p < 0,01$). Ailede yaşlı ile birlikte ya-

Tablo 2: Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği ve Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği'nden Alınan Puanlar Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları

		Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği toplam puanı	Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği toplam puanı
Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği toplam puanı	r	1	-0,038
	p	-----	0,475
Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği toplam puanı	r	-0,038	1
	p	0,475	-----

r = Pearson Korelasyon Analizi

Tablo 3: Hemşirelerin Bireysel Özelliklerine Göre Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği ve Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması (n = 350)

Bireysel Özellikler		n	%	Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği toplam puanı		Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği toplam puanı	
				$\bar{X} \pm SS$	t/F; p	$\bar{X} \pm SS$	t/F; p
Yaş	19-24 yaş	101	28,9	121,27 ± 8,99		133,84 ± 20,73	
	25-30 yaş	122	34,9	121,57 ± 8,84		133,05 ± 22,36	
	31-35 yaş	34	9,7	122,32 ± 6,76	F = 1,089 p = 1,089	140,05 ± 18,49	F = 1,377 p = 0,242
	36-40 yaş	43	12,3	122,25 ± 5,42		139,97 ± 19,19	
	≥41 yaş	50	14,3	119,20 ± 8,82		135,64 ± 24,28	
Yaş ortalaması					r		
					p		
Cinsiyet	Kadın	252	72	120,84 ± 8,26	t = -1,641 p = 0,102	135,49 ± 21,88	t = 0,436 p = 0,663
	Erkek	98	28	122,47 ± 8,56		134,37 ± 20,64	
Medeni durum	Evli	143	40,9	122,09 ± 9,26	t = 1,434 p = 0,153	138,93 ± 20,17	t = 2,732 p = 0,007*
	Bekâr	207	59,1	120,78 ± 7,68		132,59 ± 22,08	
Birlikte yaşayan yaşı varlığı	Evet	60	17,1	121,98 ± 7,26	t = 0,689 p = 0,491	142,00 ± 19,90	t = 2,720 p = 0,007*
	Hayır	290	82,9	121,16 ± 8,57		133,77 ± 21,60	

*p < 0,05; r = Pearson Korelasyon Analizi; t = Bağımsız gruplarda t testi; F = One-way ANOVA testi; $\bar{X} \pm SS$: Ortalama ± Standart Sapma**Tablo 4: Hemşirelerin Mesleki Özelliklerine Göre Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği Toplam ve Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n = 350)**

Mesleki Özellikler		n	%	Kogan Yaşlılara Karşı Tutum Ölçeği toplam puanı		Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği toplam puanı	
				$\bar{X} \pm SS$	t/F; p	$\bar{X} \pm SS$	t/F; p
Hemşirenin çalışma süresi (yıl)	1-5	203	58,0	121,78 ± 9,03	F = 1,644	135,11 ± 21,43	F = 4,618
	6-10	58	16,6	120,39 ± 6,25	p = 0,163	127,51 ± 19,14	p = 0,001*
	11-15	33	9,4	121,96 ± 6,56		137,42 ± 17,95	
	16-20	31	8,9	122,09 ± 8,66		147,41 ± 18,38	
	≥21	25	7,1	117,68 ± 8,20		135,36 ± 28,35	
Çalışma süresi					r		
					p		
Yaşlı hastalara bakım verme durumu	Evet	171	48,9	121,69 ± 9,45	t = 0,853	136,07 ± 21,50	t = 0,758
	Hayır	179	51,1	120,93 ± 7,18	p = 0,394	134,32 ± 21,56	p = 0,449
Yaşlı hastalara hizmet verilen alanlarda çalışma konusunda istekli olma durumu	Evet	122	34,9	121,53 ± 8,35	t = 0,371	133,04 ± 22,88	t = -1,364
	Hayır	228	65,1	121,18 ± 8,38	p = 0,711	136,32 ± 20,71	p = 0,174

*p < 0,05; r = Pearson Korelasyon Analizi; t = Bağımsız gruplarda t testi; F = One-way ANOVA testi; $\bar{X} \pm SS$: Ortalama ± Standart Sapma

şayan hemşirelerin DZDÖ puan ortalamalarının, yaşlı ile birlikte yaşamayan hemşirelerin puan ortalamalarından daha fazla olduğu ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p < 0,01$) (Tablo 3).

Hemşirelerin mesleki özelliklerinden hemşirelerin çalıştığı süreye, yaşlı hastalara hizmet verilen alanlarda çalışma ve yaşlı hastalara hizmet verilen alanlarda çalışmak isteme özelliklerine göre KYKTÖ toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadı ($p > 0,05$). Tablo 4'te hemşirelerin mesleki özelliklerine göre KYKTÖ ve DZDÖ karşılaştırılması verilmiş olup, 16-20 yıl arası çalışan hemşirelerin puan ortalamalarının 1-5 yıl arası ve 6-10 yıl arası çalışan hemşirelerinin DZDÖ puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve farkın da ileri düzeyde anlamlı olduğu saptandı ($p < 0,01$). Hemşirelerin yaşlı hastalara hizmet verilen alanlarda çalışma durumuna ve yaşlı hastalara hizmet verilen alanlarda çalışmak isteme durumuna göre DZDÖ toplam puan ve beş alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık saptanmadı ($p > 0,05$) (Tablo 4).

Tartışma

Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tasarımda gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda, bir eğitim araştırma hastanesinde görev yapan hemşirelerin yaşlılara karşı tutum ve duygusal zeka düzeylerinin olumlu ve orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ve yaşlılara karşı tutum toplam puan ortalamaları arasında ilişki saptanmadı. Bu konu ile ilgili yapılmış diğer çalışmalarda da, hemşirelerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının orta düzeyde ve olumlu yönde olduğu belirtilmektedir (Duru-Aşiret ve ark., 2015; Zehirlioğlu, Yönt, Bayat ve Günay, 2015; Aydın, 2019). Bu çalışma sonucunda benzer şekilde, hemşirelerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının olumlu düzeyde olmasının nedeni "kültürel değerlerimize göre yaşlı bireylere saygı gösterilmesi, değer verilmesi, gereksinimlerinin dikkate alınması önemlidir/kıymetlidir" olarak açıklanabilir. Çalışma grubundaki hemşirelerin, mesleki değerlerin yanı sıra bu toplumun parçası olarak yaşlı bireylere değer vermesinin bu sonuçlarda etkili olduğu düşünülmektedir.

İki farklı çalışmada (Karakaş ve Küçükkoğlu, 2011; Büyükbayram ve Gürkan, 2014) hemşirelerin duygusal zekâ toplam puan ortalaması orta düzeyde olarak belirtmekte ve geliştirilmeye gereksinim olduğu vurgulamaktadır. Cerit ve Öz'ün (2019) çalışmasında hemşirelerin duygusal zekâlarının yüksek düzeyde olduğu belirtilmektedir. Ancak, Onay ve Uğur'un (2011) "Sağlıktaki memnuniyetin sessiz sihri: Duygusal zekâ" konulu araştırmasında sağlık profesyonellerinin duygusal zekâlarının düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda, hemşirelerin duygusal zekâ düzeylerinin orta düzeyde olduğu, ancak düşük ve yüksek düzeyde olan çalışmaların da varlığı görüldü. Mevcut araştırma sonuçlarına göre bu farklılığın nedeni; çalışma yapılan hemşire grubunun mesleki deneyiminin, eğitim düzeylerinin farklı olması, araştırmaların örnekleminin farklı sağlık profesyonelleriyle (hekim, hemşire) yapılmış

olmasından kaynaklandığı sonucuna varılabilir. Buna karşın, literatürde hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ile yaşlı bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak bu çalışmada, hemşirelerin yaşlılara yönelik tutumları ile duygusal zekâ düzeyleri arasında ilişki görülmemesi düşündürücü bir sonuç olarak değerlendirilmelidir.

Bu çalışmada hemşirelerin bireysel ve mesleki özelliklerine göre yaşlılara karşı tutumları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmedi. Ancak evli hemşirelerin DZDÖ toplam puan ortalamalarının bekar olanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklı saptandı. Konu ile ilgili yapılan çalışmada bu araştırmayla benzer şekilde hemşirelerin medeni durum değişkeni ile duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Ökten, 2019). Evli olan hemşirelerin özel hayatlarının da etkisiyle sorumluluk duygusu ve bilincinin daha fazla olması, problem çözme becerilerinin daha gelişmiş olduğu, farklı rol ve sorumlulukları (eş, anne vb.) nedeniyle duygularını daha iyi kontrol edebildikleri düşünülmektedir. Bu çalışmada hemşirelerin yaşlıyla birlikte yaşama durumuna göre duygusal zekâ düzeylerinin ailede yaşlı ile birlikte yaşayan hemşirelerin puan ortalamalarının, diğer hemşirelerden daha yüksek düzeyde ileri derecede anlamlı olduğu saptandı. Bu çalışmayla benzer şekilde, Koç ve arkadaşlarının (2018) yaşlı ile birlikte yaşayan hemşirelerin duygusal zekâ düzeylerinin daha iyi olduğu belirtilmektedir. Ayrıca deneyimli hemşirelerin (16-20 yıl) duygusal zekâ düzeylerinin daha iyi olduğu saptandı. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu araştırma sonucuna benzer olarak, hemşirelerin çalıştığı süre değişkeni ile duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Yılmaz Kuşaklı ve Bahçecik, 2012; Kahraman, 2013; Balcı Süslü, 2016; Ökten, 2019). Yani hemşirenin klinik deneyimi ve bilgi birikimi arttıkça; duyguları yönetme, hasta bakımı konusunda bilgi birikiminde artış, özgüveni geliştirmekte ve bu gelişimlerin duygusal zekâ düzeyinde artışa neden olduğu belirtilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sadece İstanbul'da bulunan bir eğitim araştırma hastanesinde yapılmış olması ve sonuçların bütün hemşirelere genellenememesi araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma sonucunda, hemşirelerin yaşlılara karşı tutum ve duygusal zekâ düzeylerinin olumlu ve orta düzeyde olduğu ve aralarında ilişki olmadığı görüldü. Bu bağlamda, hemşirelerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının ve duygusal zekâ düzeylerinin artırılmasına gereksinim olduğu düşünülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda hemşirelerin duygusal zekâ düzeylerinin ve yaşlılara karşı tutumlarının artırmalarını sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi ve uygulanması, lisans eğitimlerinde ve/veya mezuniyet sonraki dönemlerinde geriatri hemşireliği konusunda eğitim almaları ve çalışmanın daha geniş örneklem ile tekrarlanması önerilmektedir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik kurul onayı İstanbul Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih: 12.03.2019/Sayı: 48670771-514.10)

Yazarların Katkı Düzeyleri: “Çalışma Fikri (Konsepti) ve Tasarımı”- FB; “Veri Toplama / Literatür Tarama”- EK; “Verilerin Analizi ve Yorumlanması”- EK, FB; “Makalenin Hazırlanması”- EK, FB; “Yayınlanacak Son Haline Onayın Verilmesi”- EK, FB.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadıklarını açıklamışlardır.

Kaynaklar

- Adıbelli, D., Türkoğlu, N., ve Kılıç, D. (2013). Öğrenci hemşirelerin yaşlılığa ilişkin görüşleri ve yaşlılara karşı tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6(1), 2-8.
- Avsar, G., ve Kasıkcı, M. (2010). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinde duygusal zekâ düzeyi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13, 1-6.
- Aydın, E.C. (2019). Hemşirelerin yaşlı hastaya yönelik tutumları ve yaşlı hasta bakımında karşılaştıkları güçlükler. (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Balci Süslü, S. (2016). Duygusal zekâ ve örgütsel stres: Örgütlerde hemşirelerin duygusal zeka becerileri ve stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki. (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Buz, S. (2015). Yaşlı bireylere yönelik yaş ayrımcılığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 268-278.
- Büyükbayram, A., ve Gürkan, A. (2014). Hemşirelerin iş doyumunda duygusal zekânın rolü. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 5(1), 41-48.
- Cerit, B., ve Öz, F. (2019). Hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişki. *Kastamonu Sağlık Akademisi Dergisi*, 4(1), 1-21.
- Çolak Okumuş, D., ve Uğur, E. (2017). Hemşirelerin duygusal zekâ düzeyinin bakım davranışlarına etkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2, 104-109.
- Darling, R., Şendir, M., Atav, S., & Büyükyılmaz, F. (2017). Undergraduate nursing students and the elderly: An assessment of attitudes in a Turkish university. *Gerontology & Geriatrics Education*, 39(3), 283-294.
- Duman, D., ve Acaroğlu, R. (2014). Hemşirelik yüksekokulu birinci sınıf öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile empati becerileri arasındaki ilişki. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 22(1), 25-32.
- Duru-Aşiret, G., Türten-Kaymaz, T., Canbolat, Ö., ve Kapucu, S. (2015). Hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumları. *Turkish Journal of Research & Development in Nursing*, 17(1), 10-20.

Erdemir, F., Kav, S., Çıtak-Akgün, E., Hanoğlu, Z., & Karahan, A. (2011). Turkish version of Kogan's Attitude Toward Older People (KAOP) Scale: Reliability and validity assessment. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 52, 162-165.

Ergin, D.Y. (2000). Intelligence and management. *Human Resources*, 4(1), 36-39.

Kahraman N. (2013). Hemşirelerin duygusal zekâ becerilerinin belirlenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karakaş, A., ve Küçüköğlü, S. (2011). Bir eğitim hastanesinde çalışan hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(3), 8-13.

Kılıç, H., Çağlayan, S., ve Dağ, G. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14(4), 275-282.

Koç, A., Öztaş, D., Uysal, N., Demircan, Z., Erdem, Ö., ve Sarı, E. (2018). Klinik hemşirelerinin yaşlılara ilişkin düşünce ve tutumları. *Ankara Medical Journal*, 18(4), 500-507.

Küçüköğlü, Ö., Mert, H., & Akpınar, B. (2011). Reliability and validity of Turkish version of attitudes toward old people scale. *Journal of Clinical Nursing*, 20(21-22), 3196-3203.

Onay M., ve Uğur, B. (2011). Sağlıktaki memnuniyetin sessiz sihri: Duygusal zekâ. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 23-34.

Ökten M. (2019). Hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Şahin, D., Aydın, A., Şimşek, N., ve Cabar, H.D. (2012). Yaşlılık, depresyon ve hemşirelik. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(1), 38-41.

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) (2016). Nüfus İstatistiği ve Projeksiyonlar. Retrieved from (02.12.2020): http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=39&ust_id=11

World Population Ageing (WPA). (2017). Revision Material. Retrieved from (02.12.2020): <http://www.un.org/esa/population/publications/WPA2007/ES-English>

Yılmaz Kuşaklı, B., ve Bahçecik, N. (2012). Yönetici hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ve liderlik davranışları. *İ.Ü.F.N. Hem. Derg.* 20(2), 112-119

Zehirlioğlu, L., Yönt, G. H., Bayat, E., ve Günay, B. (2015). Hemşirelerin yaşlılara yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi*, 3(1), 10-18.